

УДК 37(091) – 051 Чавдаров: 373.3/ .5.014.3 (477)

Проніков О. К.

ORCID 0000-0001-5329-635X

Доктор педагогічних наук, професор,
 професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання
 Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
 (Чернігів, Україна) E-mail: olexandrpronikov@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ С. Х. ЧАВДАРОВА І НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

Стаття присвячена аналізу наукової діяльності старійшини українських педагогів, доктора педагогічних наук, професора, член-кореспондента АПН РРФСР Сави Христофоровича Чавдарова, який у 20-50-х рр. ХХ століття заклав підвалини змісту вітчизняної початкової освіти. **Мета і завдання роботи** – схарактеризувати й окреслити педагогічні погляди С. Х. Чавдарова на розвиток початкової школи в Україні та їх актуальність для Нової української школи. **Методологічну основу** дослідження становлять: закони і категорії наукового пізнання; об'єктивний історичний підхід до аналізу педагогічних процесів розвитку освіти і педагогічних поглядів С. Х. Чавдарова; взаємозумовленість соціально-педагогічних явищ, необхідність їх вивчення в конкретних історичних умовах; положення нормативно-законодавчої бази України; історико-педагогічні дослідження відомих українських учених, у яких аналізуються питання теорії та історії розвитку вітчизняної педагогічної думки; архівні джерела.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у визначенні й систематизації педагогічних поглядів С. Х. Чавдарова, які вплинули на формування змісту Концептуальних засад розвитку середньої освіти «Нова українська школа». Акцентовано увагу, що вони визначають сучасні підходи в освітньому процесі до здобувачів освіти початкової школи та були сформульовані з урахуванням накопиченого вітчизняного та світового педагогічного досвіду. Зроблено **висновок**, що С. Х. Чавдаров бачив і помічав нове, прогресивне в педагогіці та педагогічній практиці. Він формулював наукову проблему, залучаючи до її розв'язання колег й став знаковою постаттю у вітчизняній педагогічній науці. Актуальність його педагогічних ідей та поглядів на зміст освітнього процесу в початковій школі підтверджено в Концептуальних засадах розвитку середньої освіти «Нова українська школа».

Ключові слова: С. Х. Чавдаров, освітній процес, здобувачі освіти, нова українська школа.

Постановка проблеми. Прийняття Закону України «Про освіту» (2017) [6], забезпечило створення сучасної системи освіти, яка дозволяє здобувати її всім категоріям населення України й сприяє істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства та особистості. Документом, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей, є Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» (2016) [4]. Однією з умов успішного проведення освітніх реформ в Україні є використання накопиченого досвіду, зокрема, педагогічних ідей видатного українського вченого С. Х. Чавдарова.

Актуальність досліджуваної проблематики полягає в популяризації педагогічних поглядів видатного вченого Сави Христофоровича Чавдарова, який приділяв багато уваги питанням початкової освіти, створенню підручників та методичних посібників для вчителів з української мови. Без його педагогічної діяльності важко уявити історію вітчизняної педагогіки та зміст початкової освіти. Усе своє життя С. Х. Чавдаров присвятив школі, розвитку народної освіти та педагогічної думки в Україні. Науково-педагогічна спадщина, залишена С. Х. Чавдаровим, є актуальною в сучасних умовах розвитку освіти. Вона цікава та різнобічна, сповнена цінних порад і рекомендацій.

Мета і завдання дослідження – схарактеризувати та окреслити погляди С. Х. Чавдарова на розвиток початкової школи в Україні та їх актуальність для Нової української школи.

Аналіз досліджень і публікацій. Педагогічні ідеї С. Х. Чавдарова в наукових статтях аналізували відомі українські вчені. Зокрема, А. М. Алексюк [1; 2], Л.С. Бондар [3], К.Ф. Присяжнюк [5] та В. І. Чепелев [14] досліджували життєвий шлях педагога, визначаючи його внесок у скарбницю вітчизняної освіти. О. В. Сухомлинська, використовуючи листування С. Х. Чавдарова та В. О. Сухомлинського, вивчала їх співпрацю в розвитку вітчизняної школи й становленні Василя Олександровича як вченого [9].

У дисертаційному дослідженні «Проблеми теорії та історії педагогіки в спадщині С. Х. Чавдарова» та чисельних статтях О. К. Проніков проаналізував життєвий шлях та педагогічні ідеї

видатного вченого-педагога. В його працях доведено, що педагогічні погляди видатного педагога охоплювали всі аспекти освітнього процесу в школі та підготовки майбутнього вчителя [7; 8; 9].

Результати дослідження. С. Х. Чавдаров був автором перших підручників з української мови для початкової школи та фундаментального навчального посібника «Педагогіка» для педагогічних інститутів. Важливе наукове значення мало створення вченим монографій «Методика викладання української мови у початковій школі» (1937) та «Методика викладання української мови у середній школі» (1939). Обидві праці затверджено Народним Комісаріатом освіти УРСР як підручники для студентів та посібники для вчителів. Вони витримали кілька видань у передвоєнні та повоєнні роки. Багато часу і зусиль професор С. Х. Чавдаров віддав теорії педагогіки. За його редакцією виходить підручник «Педагогіка» (1940) для вищих навчальних закладів, що стало важливою подією в історії вищої педагогічної освіти в Україні. Сава Христофорович є автором наукового дослідження «Принципи радянської дидактики», а також багатьох праць, присвячених проблемам виховання підростаючого покоління та історії педагогіки [11; 12; 13].

Невтомна наукова діяльність С. Х. Чавдарова, постійний зв'язок зі школою, вчителями, глибоке розуміння завдань вітчизняної освіти, стали тією основою, на якій формувалася своєрідна серцевина педагогічної спадщини вченого – проблема вчителя і, зокрема, початкової школи. Головне завдання вчителя, на думку С. Х. Чавдарова, – вчити й виховувати дітей [11].

Особливу увагу С. Х. Чавдаров приділяв питанням початкової освіти, створенню підручників та методичних посібників для вчителів. Десяткам тисяч педагогів С. Х. Чавдаров відомий насамперед як автор підручників «Українська мова» для 1–3 класів – перших стабільних підручників з української мови в історії української школи, які витримали понад 30 перевидань [8, 57].

Учений-педагог багато працював над удосконаленням методики викладання української мови в школах. У 1934 році вийшов посібник «Як викладати українську мову у початковій школі» (у співавторстві з П. Волинським), розроблений відповідно до стабільного підручника. У 1936 році на допомогу вчителям було видано брошуру «Переказ у школі», в якій розкрито роль переказу у навчальному процесі, проаналізовано учнівські перекази, визначено їх види, дано поради вчителям щодо організації роботи учнів над переказом у 1–2, 3–4 і старших класах семирічної школи [7, 89].

Основою, на якій формувалася педагогічна спадщина вченого, був його постійний зв'язок зі школою, вчителями, глибоке розуміння завдань освіти. Серцевиною цього процесу була особистість вчителя, особливо початкової школи. Головне завдання вчителя, на думку С. Х. Чавдарова, вчити, розвивати й виховувати дітей. Турбота про те, щоб у процесі навчання давати дітям знання основ наук, формувати їхні розумові здібності та пізнавальну активність, завжди була в полі зору С. Х. Чавдарова. Поділяючи педагогічні погляди К. Д. Ушинського та А. С. Макаренка, вчений-педагог справедливо вимагав, щоб учителі початкових класів на ґрунті здобутих учнями знань розвивали їхню спостережливість, пам'ять, увагу, фантазію, рішуче боролися з формалізмом у навчанні. На запитання, чи в достатній мірі у школі вчать спостерігати, він відповідає: «На жаль, ні. Цьому заважає ухил до вербального навчання». Він стверджував, що потрібно більше використовувати наочні засоби викладання, зокрема: показ картин, реальних предметів, навчальні екскурсії, у процесі навчання ознайомлювати дітей з явищами навколишньої дійсності» [11, 18].

Першочерговим завданням школи С. Х. Чавдаров вважав піклування про те, щоб навчити дітей учитися. Школа, на його переконання, покликана виховувати ініціативних, людей, здатних самостійно здобувати і постійно поповнювати знання. Фундамент цих умінь закладається на етапі початкового навчання. Вчитель, підкреслював С. Х. Чавдаров, «зобов'язаний формувати в учнів потребу здобувати знання самостійно, а не одержувати «готові рецепти». Вихованці не повинні повторювати слова педагога чи книжки, а вдумливо шукати відповіді на питання поставлені вчителем. Такий підхід до вирішення проблеми сприятиме вихованню школярів, які вміють, мислити і висловлювати власні думки» [11, 20].

У цьому зв'язку С. Х. Чавдаров радив педагогам формувати в учнів раціональні прийоми праці. Необхідно постійно допомагати дітям порадами: з чого починай підготовку до виконання домашнього завдання, як правильно читати, запам'ятовувати вивчений матеріал, перевіряти готовність до усної відповіді, планувати свій час. Вчений нагадував своїм учням та колегам слова з «Правил поведінки» видатного чеського педагога Я. А. Коменського: «Немає нічого дорожчого за час: той, хто загубив час, той загубив життя» [11, 48].

Правильно організована діяльність молодших школярів сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу, кращій організації вільного часу та виховної роботи. Саме тут учитель має змогу зайнятися розвитком нахилів та здібностей учнів, зокрема фантазії. Вона, на думку С. Х. Чавдарова, відіграє велику роль у житті і діяльності людини, бо без неї не було б науки, мистецтва, руху вперед. «Вчитель початкової школи буде розвивати фантазію своїх дітей тільки тоді, – наголошував учений, – коли організує добрі умови для повсякденного збагачення їх уявлень, постійного розширення кругозору, а також тоді, коли він планомірно керує процесом переробки дитячих вражень і оформлення їх у слові, малюнку, трудовій діяльності. Важлива щоб діти навчилися описувати побачене і почуте» [11, 18].

«Правила для учнів» С. Х. Чавдаров називав «кодексом моралі наших учнів» [12, 23]. З огляду на це, він давав учителям ряд рекомендацій. Починати треба із знайомства зі школою, її кабінетами, бібліотекою. Педагог повинен викликати в учнів інтерес до знань, навчання, розповідати їм про шкільні традиції. Неабияку роль тут відіграють бесіди з молодшими школярами на моральні теми.

Також С. Х. Чавдаров зазначав, «потрібно, щоб учитель не просто розповідав про ті або інші вимоги, а й показував, як їх виконувати, був прикладом для учнів» [13]. У першому класі, рекомендує С. Х. Чавдаров, «...дітей треба навчити, як входити у клас, виходити з нього, сидіти за партою, тримати ручку, та ін. Бо згодом деякі вчителі про це забувають. Ось чому ми часто бачимо десятикласників, які не вміють виконувати навіть прості педагогічні вимоги. Тому, одним з найважливіших завдань класовода, як справедливо наголошував учений, є постійний контроль за виконанням «Правил для учнів», доки вони не стануть нормою поведінки дітей» [13].

Виклики часу зумовили розроблення Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» – документа, в якому враховано та осучаснено педагогічні ідеї та рекомендації С. Х. Чавдарова. «Нова українська школа» проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості здобувачів освіти [4].

Провідна мета освітньої реформи – підвищення якості освіти. Найважливішими чинниками, які забезпечують якість початкової ланки загальної середньої освіти є: повне і своєчасне охоплення навчанням усіх дітей молодшого шкільного віку; різнобічне використання досягнень дошкільного періоду; осучаснення та оздоровлення освітнього середовища; впровадження методик особистісно і компетентісно зорієнтованого навчання, виховання і розвитку молодших учнів; технологічність методик навчання; моніторинговий супровід освітнього процесу; адекватна підготовка педагогічних кадрів.

Які ж проблеми вітчизняної системи освіти та її основоположної ланки – початкової освіти – стали поштовхом для прийняття реформаторських рішень? Зазначимо, що практично все населення нашої держави – продукт системи вітчизняної освіти. Виокремимо п'ять фактів які, на нашу думку, свідчать про необхідність змін у системі шкільної освіти України.

1. Якщо ми поглянемо на найповніший на сьогодні рейтинг систем середньої освіти, то Україна посідає лише 38 позицію з-поміж 76 країн світу. Це дослідження проводила Організація економічної співпраці і розвитку, й у його результаті було визначено прямий зв'язок між освітою та економічним зростанням країн.

2. В Україні не всі діти мають рівний доступ до освіти, про що свідчать результати ЗНО. Майже 2/3 здобувачів освіти із сільської місцевості складають тестування з історії України, української мови та математики на початковий та середній рівні, тобто від 1 до 6 балів за 12-бальною шкалою. Випускники міських ЗЗСО, майже 2/3 учнів, отримують високий та достатній результат – від 7 до 12 балів.

3. ЗЗСО, до останнього часу, були однією з найменш реформованих сфер в Україні й орієнтувалися на накопичення знань – *hard skills*. Але у сучасному світі дедалі більше необхідними стають «м'які» навички – *soft skills*.

4. Дослідження фахівців Світового банку «Навички для сучасної України» (листопад 2015 р.) свідчить, що українські роботодавці мають потребу в додаткових когнітивних та соціально-емоційних навичках своїх працівників.

5. За даними досліджень, проведених у Гарвардському та Стенфордському університетах, тільки 15 % кар'єрного успіху забезпечує рівень професійних навичок, натомість як інші 85 % – це «м'які» (*soft*) навички.

Тому, Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» визначають новий зміст освіти, заснований на формуванні необхідних для успішної самореалізації в суспільстві 11 ключових компетентностей: 1) вільне володіння державною мовою; 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; 3) математична компетентність; 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки та технологій; 5) інноваційність; 6) екологічна компетентність; 7) інформаційно-комунікаційна компетентність; 8) навчання впродовж життя; 9) громадянські та соціальні компетентності; 10) культурна компетентність; 11) підприємливість та фінансова грамотність [4].

Спільними вміннями для всіх компетентностей є: уміння читати і розуміти прочитане; уміння висловлювати думку усно і письмово; критичне і системне мислення; здатність логічно обґрунтовувати позицію; ініціативність; творчість; уміння вирішувати проблеми; оцінювати ризики; уміння конструктивно керувати емоціями; застосовувати емоційний інтелект; здатність до співпраці в команді.

Також Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» визначають в освітньому процесі сучасні підходи до здобувачів освіти в початковій школі. Їх сформульовано з урахуванням накопиченого вітчизняного та світового педагогічного досвіду.

1. *У межах запровадження компетентісного підходу створюється нова система вимірювання й оцінювання результатів навчання.* Зокрема, змінено зміст ЗНО.

2. *Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.* Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Школа має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньої траєкторії дитини. Важливо забезпечити неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолати будь-яку дискримінацію.

3. *Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.* Суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя. На допомогу вчителю створено освітній портал із методичними та дидактичними матеріалами: Нова українська школа (<http://nus.org.ua/>). Уряд, Верховна рада України та місцеві органи самоврядування мусять приділити велику увагу матеріальному стимулюванню вчителя. Учителю надано академічну свободу. Він може готувати авторські навчальні програми, самостійно обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання, активно виражати власну фахову думку.

4. *Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.* На практиці має реалізовуватися принцип дитиноцентризму. Освітній процес нової школи має бути організовано за моделлю поваги до прав здобувачів освіти та демократії. Нова школа плекає українську ідентичність.

5. *Наскрізний процес виховання, який формує цінності.* Ключові компетентності й наскрізні вміння створюють «канву», яка є основою для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина і фахівця. Поняття «освіта», «освітній процес» у їхньому сучасному розумінні означають навчання, виховання і розвиток. Виховний процес – невід’ємна складова всього освітнього процесу, що орієнтується на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні та соціально-політичні. Формування характеру можливе лише через наскрізний досвід.

6. *Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набутти компетентності для життя.* Закон «Про освіту» передбачає три рівні повної загальної середньої освіти: початкова освіта (4 роки), базова середня освіта (5 років) та профільна середня освіта (3 роки), яку здобувають у ліцеї або закладах професійної освіти залежно від обраної учнем освітньої траєкторії. Загальна тривалість навчання в Новій українській школі збільшиться до 12 років. Таким чином, зі школи випускатиметься повнолітня, повністю підготовлена та відповідальна за власне життя людина.

7. *Нове освітнє середовище.* Упровадження нових підходів потребує формування якісно нового освітнього середовища для дитини. Це стосується не тільки зміни формату стосунків між учнем, батьками та вчителем, а й організації простору та класу: крім класичних варіантів буде використано новітні, наприклад мобільні робочі місця, які легко переорієнтовувати для групової роботи [5].

Висновки. Професійно-педагогічна діяльність С. Х. Чавдарова характеризується тим, що він завжди бачив і помічав нове, прогресивне в педагогіці та педагогічній практиці. Висував і формулював наукову проблему, залучаючи до її розв’язання колег, аспірантів та студентів. Він став знаковою постаттю у вітчизняній педагогічній науці. Педагогічні ідеї С. Х. Чавдарова знайшли своє втілення в Концептуальних засадах розвитку середньої освіти «Нова українська школа». Наукова спадщина С.Х. Чавдарова потребує подальшого глибокого аналізу та досліджень.

References

1. Алексюк А. М. Невтомний розвідник педагогічних глибин. *Радянська школа*, 1967, № 8. С. 32–34.
Alexyuk A. M. (1967). Nevtomnyy rozvidnyk pedahohichnykh hlybyn [Atireless scout of pedagogical depths]. *Radyanska shkola – Soviet school*, 8, 32–34.
2. Алексюк А. М. С. Х. Чавдаров – заслуженный діяч науки УРСР. *Педагогіка*, 1967, Вип. 5. С. 14–16.
Alexyuk A. M. (1967). S. X. Chavdarov – zasluhenyy diyach nauky URSR [S. X. Chavdarov – Honored Worker of Science of the USSR]. *Pedahohika – Pedagogy*, 5, 14–16.
3. Бондар Л. С. Внесок С. Х. Чавдарова у розвиток теоретичних основ радянської дидактики. *Історія педагогіки у структурі професійної підготовки вчителя: Серія соц. педагогічна*, 2002, Вип. 3, Т. 1. С. 16–19.
Bondar L. S. (2002). Vnesok S. X. Chavdarova u rozvytok teoretychnykh osnov radyanskoyi dydaktyky [The contribution of S. X. Chavdarov to the development of theoretical foundations of Soviet didactics]. *Istoriya pedahohiky u strukturi profesiynoyi pidhotovky vchytelya: Seriya sots. pedahohichna – History of pedagogy in the structure of teacher training. Avg. soc. pedagogically*, Vol. 3, T. 1, 16–19.
4. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. 2016. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 18.02.2020).
Kontseptual'ni zasady reformuvannya seredn'oyi osvity. Nova ukrayinska shkola. Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny [Conceptual principles of secondary education reform. New Ukrainian School. Ministry of Education and Science of Ukraine. 2016]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukraine-shkola-compressed.pdf>.
5. Присяжнюк К. Ф. Все життя – школі. Про педагога-методиста С. Х. Чавдарова. *Радянська школа*, 1959, № 10. С. 13–14.
Prisyajnyuk K. F. (1959). Vse zhyttia – shkoli. Pro pedahoha-metodysta S. X. Chavdarova. [All life - school. [About the teacher-methodologist S. Hr. Chavdarov]. *Radyans'ka shkola – Soviet school*, 10, 13–14.
6. «Про освіту». Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Законодавство України. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 18.02.2020).
Pro osvitu. Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Zakonodavstvo Ukrayiny [The Law of Ukraine «On Education» from 05.09.2017 № 2145-VIII. The legislation of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Проников А. К. Проблемы теории и истории педагогики в наследии С. Х. Чавдарова. *Дис. ... канд. пед. наук* : 13.00.01. Киев. 1983. 212 с.
Pronikov A. K. (1983). Problemi teorii i istorii pedagogiki v nasledii S. KH. Chavdarova [Problems of theory and history of pedagogy in the heritage of S. Chavdarov]. *Candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine.
8. Проніков О. К. Старійшина українських педагогів. *Початкова школа*, 1981, № 9. С. 56–59.
Pronikov O. K. (1981). Stariyshyna ukrayins'kykh pedahohiv [The elder of Ukrainian educators]. *Pochatkova shkola – Elementary School*, 9, 56–59.
9. Проніков О. К. Проблеми теорії педагогіки в творчій спадщині С. Х. Чавдарова. *Радянська школа*, 1982, № 8. С. 89–92.

- Pronikov O. K. (1982). Problemy teorii i pedahohiky v tvorchiy spadshchyni S. X. Chavdarova [Problems of the theory of pedagogy in the creative heritage of S. H. Chavdarov]. *Radyans'ka shkola – Soviet school*, 8, 89–92.
10. Сухомлинська О. В. О. Сухомлинський та С. Х. Чавдаров: наукові та особистісні стосунки. *Радянська школа*, 2003, № 1. С. 64.
Suhomlinskaya O. V. (2003). V. O. Sukhomlyns'kyu ta S. X. Chavdarov: naukovi ta osobystisni stosunky [Sukhomlinskyi and S. X. Chavdarov: scientific and personal relations]. *Radyans'ka shkola – Soviet school*, 1, 64.
11. Чавдаров С. Х. Виховна робота в початковій школі. *На допомогу вчителю початкової школи. Збірник статей*. Київ–Львів, 1945. С. 89.
Chavdarov S. X. (1945). Vychovna robota v pochatkoviy shkoli [Educational work in elementary school]. *Na dopomohu vchytelvi pochatkovoyi shkoly. Zbirnyk statey – To help the elementary school teacher. Collection of articles*. 89.
12. Чавдаров С. Х. Радянська освіта, 1945, 20 липня.
Chavdarov S. X. (1945). *Radyans'ka osvita – Soviet education*. July, 20.
13. Чавдаров С. Х. Педагогіка. Підручник для студентів педвузів під редакцією проф. С. Х. Чавдарова. Київ, 1941.
Chavdarov S. H. (1941). *Pedagogy*. Kyiv, Ukraine.
14. Чепелєв В. І. Видатний учений-педагог. *Радянська освіта*, 1967, 16 серп.
Chepelev V. I. (1967). Vudatnyu uchenyu-pedahoh [The outstanding scientist-teacher]. *Radyans'ka osvita – Soviet education*, August, 16.

Pronikov O.

ORCID 0000-0001-5329-635X

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Pedagogy, psychology and methods of physical education,
Т.Н. Шевченко National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: olexandrpronikov@gmail.com

PEDAGOGICAL IDEAS S.KH. CHAVDAROV AND THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

The article is devoted to the analysis of the scientific activity of the elder of Ukrainian teachers, doctors of pedagogical sciences, professor, corresponding member of the Academy of Pedagogical Sciences of the Russian Federation for Social Development, Savva Khristoforovich Chavdarov, who in the 20-50s. The twentieth century laid the foundation for the content of primary education in institutions of general secondary education. The purpose and objectives of the work is to characterize and educate S.Kh. Chavdarov on the development of elementary schools in Ukraine and their relevance to the New Ukrainian School. The methodological basis of the study is: laws and categories of scientific knowledge; an objective historical approach to the analysis of pedagogical processes of the development of education and pedagogical views of S.Kh. Chavdarov; the interdependence of socio-pedagogical phenomena, the need to study them in specific historical conditions; provisions of the regulatory framework of Ukraine; historical and pedagogical research of famous Ukrainian scientists, which analyze the theory and history of the development of domestic pedagogical thought; archival sources. The scientific novelty of the obtained results lies in certain pedagogical views of S.Kh. Chavdarov, which influenced the formation of the content of the Conceptual Foundations for the Development of Secondary Education «New Ukrainian School». It is emphasized that they determine modern approaches in the educational process to applicants for primary school education and were formulated taking into account the accumulated domestic and world pedagogical experience. The main goal of educational reform is to improve the quality of education. The most important officials who ensure the quality of the elementary level of general secondary education are: complete and timely enrollment in education of all children of primary school age; versatile use of the achievements of the preschool period; modernization and improvement of the educational environment; introduction of methods of personally and competently oriented training, education and development of primary schoolchildren; manufacturability of teaching methods; monitoring support of the educational process; adequate training of teaching staff.

Conclusions. The professional and pedagogical activity of S. Kh. Chavdarov is characterized by the fact that he always saw and noticed a new, progressive in pedagogy and pedagogical practice. He put forward and formulated a scientific problem, attracting colleagues, graduate students and students to its solution. He became an iconic figure in Russian pedagogical science. The pedagogical ideas of S.Kh. Chavdarov were embodied in the Conceptual Framework for the Development of Secondary Education «New Ukrainian School».

Keywords: S.Kh. Chavdarov, educational process, applicants for education, new Ukrainian school.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2020

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Н. О. Терентьєва